

VOORTPLANTING VAN *ECHIS PYRAMIDUM* (GEOFFROY SAINT-HILAIRE, 1827) IN GEVANGENSCHAP.

Door: V. Pezzano, Streng 22, 1738 CS Waarland.

Inhoud: Inleiding - Beschrijving - Gedrag in het terrarium - Verzorging - Temperatuur - Paring - De jongen - Literatuur.

INLEIDING

Tot het geslacht *Echis* werden tot rond 1975 twee soorten gerekend: *Echis carinatus* Boulenger, 1896, onderverdeeld in zes ondersoorten en *Echis coloratus* Günther, 1878.

Sindsdien beschreef Cherlin (1981) een nieuwe soort: *Echis multisquamatus*, en betwistten verschillende auteurs de status van de soorten en ondersoorten van het *Echis carinatus* complex (Roman, 1975; Hughes, 1976; Cherlin, 1983; Joger, 1984). Een van de gevolgen is dat verscheidene voormalige ondersoorten van *Echis carinatus* een specifieke status hebben gekregen. De voormalige *Echis carinatus pyramidum* wordt daarom nu *Echis pyramidum* genoemd.

BESCHRIJVING

De grondkleur van deze 'side winder' varieert zeer en hangt af van het gebied waaruit de slang stamt. De kleur kan variëren van geel tot donker- en roodbruin. Op de rug ligt een patroon van lichtgekleurde rechthoeken; op de flanken een bijna witte of gelige golvende lijn, waarvan de krommingen aan de bovenkant naar de rechthoeken op de rug gericht zijn. Hiertussen liggen donkere vlekken die de rechthoeken met de krommingen verbinden. Donkere vlekken komen ook voor in de krommingen van de

golflijn aan de buikkant. De buik is lichtroze met zwarte spikkels. De kop is driehoekig en heeft een zwart kruis of een drietand op de bovenkant.

Een donkere streep loopt van het oog naar de mondhoek. Het lijf van de slang heeft sterk gekielde schubben en is een beetje afgeplat aan de flanken. De staart is kort. Ondanks zijn geringe afmeting (60-70 cm) is het een van de gevaarlijkste slangen door zijn krachtig haemotoxisch gif, door zijn groot verspreidingsgebied en door zijn uiterst prikkelbaar karakter.

GEDRAG IN HET TERRARIUM

Wanneer ze gestoord worden, nemen ze de karakteristieke dubbele S-houding aan, waarbij de schubben stevig tegen elkaar worden gewreven, wat resulteert in een heftig ratelen; het dier zal niet aarzelen om toe te slaan. In zijn natuurlijke omgeving verbergt het zich overdag onder stenen of ligt begraven onder het zand, steeds gereed om aan te vallen. Pas 's avonds wordt het actief. Er zijn geen bijzondere problemen ten aanzien van het houden van de dieren in gevangenschap, behalve dan dat het beter is niet meer dan één exemplaar in een terrarium te houden, omdat ze bij het voeren elkaar in hun opwinding kunnen bijten. Dat heeft gewoonlijk geen fatale gevolgen. Het is echter beter om het te voorkomen omdat anders één van de twee zal ophouden met eten. Er zijn misschien ten overvloede op gewezen dat, wanneer men te vertrouwd wordt met deze slang, de kans om gebeten te worden groter wordt.

VERZORGING

Het voorkeursvoedsel in het wild bestaat uit in-

sekten, hagedissen, muizen en kleine vogels. In het terrarium aksepteert *Echis pyramidum* kleine muisjes. Het verdient de voorkeur hen 's avonds te voeren als ze actief zijn. Als ze in het begin van de gevangenschap problemen opleveren kan men hagedissen en pasgeboren muisjes geven. Deze laatste - 2 à 3 stuks - moeten 's nachts in een bakje in het terrarium worden gezet. Deze soort is zo vraatzuchtig dat het beter is ze niet meer dan twee keer per week te voeren.

TEMPERATUUR

Vanwege het grote verspreidingsgebied geeft deze soort geen echte problemen. Een temperatuur van 28°C op de koudste plek in het terrarium en een lichtduur van 14 uur en een temperatuur van 20°C 's nachts is aan te bevelen voor de zomertijd. 's Winters is een temperatuur van 25°C en 9 uur licht en 15°C 's nachts aan te bevelen.

PARING

In 1980 kwam ik in het bezit van één vrouwtje en twee mannetjes. Het vrouwtje, 60 cm lang, was gehuisvest in een terrarium van ongeveer 1 meter met fijn zand en een grote hoge steen vol gaten. De mannetjes, 40 en 30 cm lang, werden gescheiden van het vrouwtje in een soortgelijk terrarium gehouden. Tegen het midden van januari begon het langste mannetje meer dan normaal rond te kruipen en onregelmatig te eten. In de hoop getuige te zijn van een traditionele paringsdans werd hij samen met het andere mannetje bij het vrouwtje in het terrarium gezet. Een paar minuten later begonnen de mannetjes tongelend het lijf van het vrouwtje te onderzoeken en met golvende spierbewegingen over haar heen te kruipen om haar tot copulatie te stimuleren. Na enige tijd schenen ze de belangstelling

Foto 1. *Echis carinatus*. Foto: V. Pezzano.

voor het vrouwtje te verliezen en gingen ze naar de andere kant van het terrarium. Zij richtten ongeveer 20 cm van het lijf op, het ventrale gedeelte tegen elkaar duwend en draaibewegingen makend. De bedoeling hiervan is de andere man op zijn rug te draaien. Dit 'gevecht' duurde ongeveer een half uur. Daarna werden ze gescheiden door de jongste man weg te halen. De paring begon een paar minuten later en duurde verschillende dagen; daarna werden ze gescheiden. Van dan af kreeg het vrouwtje voedsel met multivitamine. Gedurende de gehele periode van de dracht at het vrouwtje normaal.

DE JONGEN

Na 145 dagen werden 29 jongen geboren (een was niet volledig ontwikkeld en werd verwijderd) in een tijdsperiode van 6 uur. Nauwelijks droog van het vocht in het eivlies toonden de kleintjes on-

middelrijk hun agressief karakter, door uit te halen, te bijten en door het vertrouwde geluid van tegen elkaar schurende schubben te produceren. De eerste vervelde na 15 dagen zonder problemen. In de derde week werden ze voor het eerst gevoerd. De kleine *Echis pyramidum* waren 15 cm lang, op vier na die veel langer waren. De aanvankelijk aangeboden nest-jonge muizen werden slechts door de vier langste geaksepteerd. Omdat er geen hagedissen van de geschikte grootte voorhanden waren, werden in plaats daarvan krekels (*Grillus domestica*) aangeboden en geaksepteerd door alle. Er werden ook enige pogingen tot kannibalisme gekonstateerd. Daarom werden de jongen uit elkaar gehaald (sommige werden aan andere liefhebbers gegeven) en groeiden voorspoedig.

Bij sommige jongen werd vreemd gedrag gekonstateerd. Ze begonnen kleine steentjes uit het terrarium te eten. Er vanuit gaand dat dit op een gebrek aan calcium wees bij de dieren, werden kleine stukjes gekookte eischaal in het terrarium gelegd. Na het lang onderzoekend betongeld te hebben, begonnen ze het te eten. Toen muisjes, bepoederd met calcium, werden aangeboden, namen ze geen eischaal meer. Later bleek dat de steentjes die werden gegeten door de jonge *Echis pyramidum* een hoge concentratie calcium bevatten. In de 7e week aten alle jongen pasgeboren muisjes.

LITERATUUR

- Cherlin, V.A., 1981. The new saw-scaled viper *Echis multisquamatus* sp. from South-western and Middle Asia. Proc. Zool. Inst. Acad. Sci. U.S.S.R., No. 101: 92-95 (In Russ., Engl. summ.)
- , 1983. Vestnik Zoologii: 42-46.

- Hughes, B., 1976. Notes on African Carpet Vipers, *Echis carinatus*, *Echis leucogaster*, and *Echis ocellatus* (Viperidae, Serpentes). Rev. Suisse Zool., Vol. 83 (2): 359-371.
- Joger, U., 1984. The Venomous Snakes of the Near and Middle East. Beiheft zum Tübinger Atlas des vorderen Orients, Reihe A, Nr. 12: 1-115.
- Roman, B., 1975. La vipère *Echis carinatus leucogaster* Roman, 1972 de Haute Volta élevée au rang d'espèce: *Echis leucogaster*. Notes Docum. votaiques, Vol. 8 (4): 1-20.
-

Vertaling: Bertus van der Heijden.